

**SYLWETKA HARCMISTRZYNI W ORGANIZACJI HARCEREK ZHR
kim jest, jak realizować próbę, jakie podejmować wyzwania
inspirujący poradnik dla opiekunek próby na stopień harcmistrzyni**

❖ **Czy są jakieś funkcje, które predestynują do zdobywania i do bycia hm, np. czy hufcowa może zostać hm? Czy wystarczy zadania realizowane w ramach chorągwi?**

Pełnienie niektórych funkcji niejako ułatwia wyjście „do Organizacji” np. jest to łatwiejsze, jeśli jest się p.o. komendantki chorągwi niż gdy się jest hufcową. Zdobywanie hm zależy od potencjału zadań. Jak najbardziej hufcowa może zostać harcmistrzynią, ale zadania realizowane tylko w ramach chorągwi nie wystarczą. Potrzebne jest wyjście kandydatki z jej wiedzą, umiejętnościami, doświadczeniami poza chorągiew i środowisko, zdobycie perspektywy Organizacji, bo harcmistrzyni ma być odpowiedzialna za rozwój całej Organizacji, musi znać jej trendy i problemy nie tylko z perspektywy swojego środowiska. Harcmistrzyni to też stopień na poziomie Związku. Stopień powinien mieć ten sam poziom w obu Organizacjach, bo to instruktorki i instruktorzy, którzy mają perspektywę Związku i potem nim zarządzają. Inaczej czym uzasadniony byłby upór, że w składzie Naczelnictwa nie mogą być instruktorki/instruktorzy w stopniu phm?

❖ **Co to znaczy „wyjść poza chorągiew”, działać na forum OH-ek? Jak to definiować, aby uniknąć rozbieżności w celu tego działania?**

„Wyjście poza chorągiew” to moment podczas trwania próby, kiedy kandydatka dzieli się swoją wiedzą, doświadczeniami i umiejętnościami z gronem osób spoza swojej chorągwi. To dzielenie się może przyjmować wieloraką formę, w zależności od możliwości kandydatki, natomiast jest elementem nieodzownym próby. I jeszcze idąc dalej, samo podzielenie się nie wystarczy, powinien pozostać trwały ślad tego dzielenia się, żeby potem już jako harcmistrzynie takie osoby znały nawzajem na forum Organizacji swoją wiedzę/umiejętności/doświadczenia i wiedziały, jak i kogo mogą dobrać do różnych zadań, imprez itp. „Ślad” również zależy od indywidualnych możliwości.

Ważne, żeby to nie było tylko „pokazanie się i opowiedzenie o sobie”, ale dialog, współpraca, zrobienie czegoś potrzebnego razem – co wymaga usłyszenia i zobaczenia drugiej strony, porządzenie sobie we współpracy w tej różnorodności, często słabości lub nieznannej ilości/sile, zbudowanie konsensusu tam, gdzie każde zdanie jest inne. Zakres i rodzaj działania będzie inny – są zadania organizacyjne większych spotkań/imprez/czasem kursów, budowania i prowadzenia zespołu, pracy z gronem instruktorskim, przygotowania dokumentu – wszystko ZAWSZE wynika NAJPIERW z potrzeb kandydatki przede wszystkim, potem powinno się patrzeć na potrzeby chorągwi/Organizacji/Związku. Przy wyborze zadań jak najbardziej trzeba mieć na uwadze codzienną służbę instruktorki i życie osobiste/zawodowe, żeby to wszystko razem współgrało. Tak powinny patrzeć opiekunki i konstruować próby, komisja często doradza lub odradza niektóre zadania. Interpretacja wymagania „wyjść poza chorągiew, zrobić coś na poziomie Organizacji” powinna brzmieć: „sprawdzić swoje umiejętności w działaniu/we współpracy na poziomie Organizacji/Związku, niewieść do Organizacji swoją służbę”. Należy zadania na forum OH-ek skonsultować najpierw z Naczelniczką, dopiero później z Komisją Harcmistrzyń. Opiekunka, zgłaszając kandydatkę na spotkanie z komisją, po odbyciu konsultacji powinna napisać informację do Komisji Harcmistrzyń, że taka sytuacja miała miejsce.

Służba hm na polu chorągwi i hufca jest jak najbardziej uznawana, w czasie próby instruktorka powinna poszerzyć swoje horyzonty myślenia, działania; poznać Organizację i Związek – wiąże się to z możliwymi późniejszymi funkcjami, które kiedyś może objąć i musi umieć się w nich odnaleźć, nawet jeśli w momencie zdobywania stopnia ich nie planuje. Przyznając stopień harcmistrzyni, dajemy gwarancję, że instruktorka potrafi to zrobić. Po zakończeniu próby, w razie potrzeby pełnienia służby na niższych szczeblach, instruktorka jak najbardziej może ją pełnić jako hm – będzie miała do tego jeszcze większe kompetencje. A jeśli będzie potrzeba innego zadania - ogólnooorganizacyjnego, nawet typu projektowego, zawsze będzie gotowa do jego podjęcia.

❖ **Jaki powinien być tryb zdobywania stopnia? Jaką drogę powinna przejść przyszła hm? Jakie powinna mieć za sobą doświadczenia? Jakiego rodzaju działania są kluczowe, by się przygotować do roli, jaką pełnić ma harcmistrzyni? Czy istotna jest bardziej np. umiejętność pracy zespołowej czy może samoświadomość? Skąd wiadomo, że ktoś jest gotowy zostać harcmistrzynią?**

To jest kwestia indywidualna, nie do ujęcia w regułę zupełnie.

Komendantka chorągwi powinna znać potencjał instruktorski swojej chorągwi i pracować z instruktorami nad ich rozwojem. Wiedząc, jakie zadania podejmują, jakie mają braki i mocne strony – komendantka zarządza tym zespołem, dba o rozwój, motywację, ale i rozdziela zadania. To tak jak ze stopniami harcerskimi i dopuszczaniem do prób.

Dobrze, by pójście na kurs było związane z podejmowaniem, planowaniem podjęcia ważniejszych zadań w chorągwi już na tym poziomie najwyższym. Często jest to związane z pewnym osiągnięciem mistrzostwem i pełnionymi odpowiedzialnymi funkcjami w chorągwi. Instruktorka wówczas ma potencjał i to jest moment na pokazanie szerszego kontekstu służby i wysłanie na kurs z pełną świadomością włączania jej w nowe projekty już nie tylko w chorągwi – po to, żeby się rozwijała, żeby Organizacja korzystała z tak dobrze wykształconych i chętnych instruktoerek.

Ważny jest więc na pewno poziom refleksji przyszłej hm na temat wymiany doświadczeń/wiedzy i umiejętności (to, o czym powyżej). Bo może być tak, i niestety czasem jest, że nastąpiła wymiana doświadczeń, ale wniosków i refleksji brak. Wówczas trudno uznać, że instruktorka ma perspektywę i spojrzenie właściwe harcmistrzyni.

W trybie zdobywania stopnia powinno być też miejsce na poznanie specyfiki służby harcmistrzyń i harcmistrzów, poznanie form tej służby, możliwości i ograniczeń. A także personalne poznanie grona, do którego w przyszłości się dołączy.

❖ **Zakładając, że nie wszystkie phm zostają hm, to na czym polegają różnice jednej i drugiej grupy?**

Te podharcmistrzynie, które zostają harcmistrzyniami mają perspektywę, zdają sobie sprawę z tego, że ją mają, potrafią wnioskować i wnioski swoje przekładać na zadania przyczyniające się do rozwoju Organizacji/Związku. To, że ktoś dużo robił i pełnił funkcje, niestety nie zawsze przekłada się na tę świadomość i szersze spojrzenie.

Podharcmistrzyni prowadzi lokalne środowiska, wychowuje i kształci instruktorki, organizuje obozy – jest w pełni samodzielna regionalnie. Harcmistrzyni działa i myśli ogólnopolsko, międzyregionalnie, buduje „mosty”/dzieli się doświadczeniem, które pomaga innym, a nie tylko świetnie i sprawnie działa w jednym, swoim dobrze znanym środowisku. Ma perspektywę wychowawczą wszelkich działań harcerskich. Patrzy pod kątem misji ZHR. Jako opiekunka prób ma świadomość bycia instruktorką. To ważne, bo za chwilę będzie opiekunką kolejnych harcmistrzyń – powinno ją charakteryzować dbałość o formowanie postawy podopiecznej, przenikliwość w ocenie potrzeb podopiecznej.

Stopień instruktorski nie jest do zaspokajania własnych ambicji i tylko do własnego rozwoju – to stopień pomagający zarządzać organizacją harcerską, to stopień wodzów. Harcmistrzyni jest wodzem różnych instruktorek i środowisk, działa interdyscyplinarnie, potrafi być elastyczna, zapala innych swoją wiedzą/umiejętnościami/postawą, otwiera nowe możliwości i perspektywy – stąd też jest znana w całym środowisku i ma przyjaciół poznanych podczas współpracy.

❖ **Jakie wątpliwości dotyczące kandydatek ma Komisja? Co jest przeszkodą, trudnością w realizacji tej próby?**

Wątpliwości zawsze dotyczą jednostkowych sytuacji, trudno tu podać jakąś regułę. Przeszkodą lub trudnością w realizacji próby jest czasem słaba świadomość zarówno kandydatki jak i opiekunki, że stopień harcmistrzyni jest gwarancją tego, że instruktorka ma perspektywę zadań/wyzwań i problemów Organizacji oraz Związku. Oczywiście, najmocniej jest zakorzeniona we własnym środowisku, ale musi mieć spojrzenie szersze niż tylko na to środowisko, musi mieć za sobą moment wymiany doświadczeń w szerszym niż chorągiew gronie.

Zdarzają nam się próby nie do końca dobrze przygotowane z opiekunką (poza tymi gdzie opiekunki nie radzą sobie z ułożeniem zadań i już to sygnalizują przy materiałach – wtedy jak najbardziej jesteśmy po to, żeby pomóc, choć to nie znaczy, że wymyślimy próbę na posiedzeniu, ale na pewno poszukamy mocniej przed spotkaniem i na komisji ukierunkujemy). Do najczęstszych błędów należą nieprzemysłane zadania, sztuczne szukanie zadań poza chorągwią, zbyt duża ilość zadań niewnoszących nic do „stawania się hm”, zbyt wiele zadań osobistych związanych z rozwojem osoby bardziej pasujących do HR-ki, brak konsultacji z komendantką chorągwi i Naczelniczką.

Trudnością w realizacji próby jest małe wykorzystanie relacji uczeń-mistrz we współpracy z opiekunką (na tym poziomie świadomości próby bardzo wiele można przekazać, absolutnie niedoceniony/niewykorzystywany przykład własny i nowoczesnie nazywany „coaching”), często „lukrowane opinie” na wejściu niepokazujące obszarów do rozwoju/zmiany, czasem przekonanie, że stopień jest „za zasługi” (w takich sytuacjach być może za późno są te próby przedstawiane) i nie za dużo miejsca na nowe rzeczywiście potrzebne zadania, brak naturalności/oparcia próby na tym, co się dzieje. Zazwyczaj, jeśli większość zadań trzeba wymyślać, to nie jest to czas na próbę hm, jeśli się nie pełni służby, nie ma jej w krótkiej perspektywie i nie podejmuje wyzwań na tym poziomie to nie ma sensu realizować próby – próba hm to ma być potwierdzenie rzeczywistych umiejętności i kompetencji, gotowości do działania.

❖ **Jaki powinien być udział komendantki chorągwi w realizacji przez kandydatkę próby hm?**

Komendantka chorągwi powinna podpowiadać podharcmistrzyniom ze swojej chorągwi, że to już ten moment, aby pomyśleć o stopniu hm, wybrać opiekunkę, skonsultować zadania. Pracując z instruktorką, powinna ją ukierunkować w tym, czego jej brakuje, co wzmocnić, a co wyeliminować – to moment na kształtowanie, oszlifowanie dobrego wodza. Powinno być tak, że kandydatka, która konsultuje z komisją próbę jest po rozmowie z komendantką chorągwi, wie, co na poziomie chorągwi jest jej zadaniem, jakie są potrzeby. Wszak osoby w stopniu hm w znakomitej większości przypadków będą pełniły służbę w kapitułach i komisjach, muszą więc być w łączności z chorągwią. Czasem jest to niemożliwe, ale to przypadki indywidualne. Mamy wrażenie, że nie wszystkie komendantki rozmawiają z osobami, które spotykają się z komisją, żeby konsultować próbę. Trzeba to zmienić. Opiekunka i komendantka powinny patrzeć w tym samym kierunku.

❖ **Na jakim etapie próby powinien być udział w kursie hm?**

W kursie harcmistrzyń kandydatka powinna uczestniczyć w momencie, w którym czuje, że jest zainteresowana Organizacją, służbą innych niż w jej chorągwi/namiestnictwie instruktorek. Być może stanie się to np. po przeprowadzeniu zajęć na konferencji instruktorek Organizacji i zapagnie rozwijać zawiązane tam znajomości albo zaciekawi ją, jak jej funkcja jest realizowana w innej chorągwi lub jak inne środowisko rozwiązuje obecne w jej chorągwi/środowisku problemy/dylematy. Musi pojawić się ten impuls/chęć do poznania, do wyjścia na zewnątrz. To jest też ten moment, kiedy jej komendantka chorągwi widzi jej potencjał, widzi potrzebę, żeby instruktorka dalej się rozwijała, bo być może za chwilę będzie jej potrzebować do zadań na wyższym poziomie – czyli bodźcem pojechania na kurs powinien być świadomy rozwój instruktorek środowiska, dbanie o nie i o rozwój ich potencjału. Można przyjąć, że kandydatka na kurs powinna swoją postawą reprezentować poziom instruktorki, która w perspektywie roku może przejść chorągiew.

Decyzja o udziale w kursie zależy od stopnia rozwoju danej instruktorki – zaawansowania próby, dla niektórych kurs może być inspiracją do doprecyzowania zadań, dla niektórych już ostatnim elementem w próbie.

poradnik przygotowany przez Komisję Harcmistrzyń przy udziale Głównej Kwatery Harcerki; Warszawa, wrzesień 2013

PS Jeśli nie znalazłaś tutaj odpowiedzi na swoje pytanie lub chciałabyś dopytać o coś – napisz komisjahm@zhr.pl.